

LÁNGOK ÉS RÓZSÁK

IVAN GORAN KOVAČIĆ

PATAK

A szíven halk patakvíz árad,
duzzasztja könnyel régi bánat,
csak volt öröm, s mosoly sem éled,
vörös vér csügged, s húz a lélek.
A szíven halk patakvíz árad,
duzzasztja könnyel régi bánat.

MÉNEK AZ ÉGEN

Fellegek terelői,
szelek: égi ménék
vonják a mennyei árnyat
jászlához az éjnek.

Naphosszat csak legelésznek,
harmat is leszáll, s (a
telt s parányi csillagoknak)
támad ragyogása.

S lábáról egy mén, a legszebb,
rúgja már a patkót:
áll az égen régi fényben
új, arany, szabad hold.

— Ó, te csont-bőr, sánta pára,
parasztok gebéje,

fönn az égben meghízol majd
parádés-kövérré!

FEHÉR HÍD

Folyót átívelve
feszülő gerinc:
tisztább nála tej se,
sellő fátyla sincs.

Két hullámot egybe-
ránt a pillanat,
s itt mögötte egyre
forr a fürge hab.

Ezüst hal kivillog,
s lábán révbe száll;
borzonghat a víz ott,
ő nevetve áll.

Ha a hal továbbállt,
nyugovóra tér. —
Fölveri az álmát
egy rozszant szekér.

Öröm futva rázza,
hogy remeg bele,
nótát fuvoláz a
kocsi kereke:

Híd, te híd, te büszke mív,
alabástromív!

SZÜLŐFÖLD

Körül falunk hegyek kerítik,
magas gerincek, délceg ormok;
a bércnek szerte vadja mormog
s üvölt torokszakadva mindig.

Itt nő az erdő a parasztnak:
ekét kap s ágyat tőle egyként,
bölcsőjét, asztalát, a szekrényt
s koporsót — benne sírban aszhat.

A völgy alatt akár az asztal,
aranycipók, ezernyi, telve,
s ezer róf tiszta színű kelme —
dús véle ló, ökör s a gazda.

A szőlőn verőfény patazkik,
oly édes — bíbor, kék a fürtje;
és múl a nap, a lomha, ürge —
mint temetések és a lagzik!

A DERŰS TEMPLOM

Tetején egy oromnak
templom áll, százados —
már ember nem, bagoly csak
s denevér lakja most.

Ki bezárta az ajtót,
a báró rég halott —
nem félnek víg harangszót
riadt galambrajok.

Festvék emberi testtel
a szentek s angyalok —
ha arc; ha test: a mester
mindre derűt adott.

A főoltáron Antal,
szent s remete. ki más? —
övezve dicsfonattal,
mint garabonciás.

Féllába félrelendül,
rá szépen mosolyog —

eldülhetnc, de nem dül.
támasztja jól a bot.

Miklós mellette kézbe
aranybotot ragad.
Fejéről bástya néz le,
s szakállá: zuhatag.

Szent Péter ott a zugban
nagy kulccsal fenyeget:
mintha lennél te útban,
s civakodna veled.

Egy fráter lába fürge
táncban se fárad el.
Ügyet se vet a bűnre:
boroskancsót emel.

Angyalok kara itten
faszárnyakkal repes —
mert nem riasztja Isten,
igen szerelmes.

S ha már a szunnyadó nap
ragyog az ablakon,
nincs vége vigalomnak —
szép ám ez oly nagyon.

Mózes elhagyta kedve,
s a kintől szárva nőtt;
az Isten is nevetve
áll szobra előtt . . .

— Ó, jóra való szentek,
zugolyba zárva ti —
egyszer még útra keltek,
ahogy ember teszi.

Hogy vágytok nagyvilágba,
jól tudom rólatok,

majd búst derít vidámra
csetlés-botlásotok.

Utazni lenne csak szép
kacagtatván komort —;
s ha szállástok a csapszék,
bűn mért is lenne, mondd?

FELHŐK, BORONGÓK

Felhők, borongók, nincstelének, csupa rongyok:
bor, búza híján békétlen szűkülnek.
Felhők, borongók, kincsteliék, csal a rongyuk:
dúsak a búval, a kincsük: a könnyek.

Felhők! — panaszképp könyörög a parasztnép,
s aludni tér a hegy mögé, mi hús még.
Felhők! — panaszképp esdekel a parasztnép,
s szánó könnyre fakasztja mind a hűség.

BARACKVIRÁG

Városból csomagod kis kocsi hozta,
kétoldalt fehérlettek a cseresznyék,
és láttam — sápadt volt az arcod! — egy-két
fehér szíromlevél szállt homlokodra.

Hogy megszállj, ott volt a falusi kocsmá.
És tejet ittál, s ettél mézet egyként —
és ökör csókolta piciny kezecskéd,
ha legelőről tért haza a csorda.

S hogy örömed legyen, ó, hogy kívántam!
S hogy tudtunk volna ámulni te és én
tavaszidőn a szőlő könnyezésén;

elképzeltem: piros barackvirágban
orcád a lugas mint mosdatta volna,
hogy feltündöklő arccal dőlj karomba.

KÉT SZŐLŐFÜRT

Új, zsenge hajtás hatol át a tőkén,
 s leveles lesz a vessző fakadása.
 Fészkünk a szőlő, ágat ágba öltvén;
 szemünk és arcunk nincsen, aki lássa.

Levél levéllel: testünk egybeforrt ott,
 s a szőlőt borzongás futotta tőle:
 virágzó, kéjes illattal kibomlott,
 s két szívünk két fürt volt ott egybenőve.

A HALÁL JEGYESE

(*Fran Galović*)

Bort hagy a tőből, semmit a testből:
 elnyel a kor foga mindenestül.
 Nem hal a felleg, a gesztenye, ének,
 napsugaras nyara hegy tetejének.

Meghal a kis tücsök — ébred is ismét.
 Gazda sűrög-forog, új bora friss még:
 dallal a száján issza halálig.
 Éjben a szél künn harmonikázik,

ablakon, ajtón itthoni szóval
 zúg zivatarban a dal, siratódal,
 csókosan édes aszúgerezdként,

könny-keserű, hű a föld-feketéhez,
 melyből utóbb haza már sose térhetsz,
 hallani tücsköt, lesni a lepkét.

APÁNK MEDÁLIÁJA

Atyáink hős véget értek.
 Hagytak reánk érdemérmet.

Ó, hogy hányszor vettük ölbe
 — s századjára meggyűlölvél!

Ami szép lett volna egykor,
elrabolta a gyerekkort.

Am a hosszú éjszakákon
felriadtunk, hogy világol:

fénybe a szemünk, kitarva,
rámeredt sírok sorára;

nem atyánk — most ő, ki ránk szól:
óv az új medáliáktól.

AZ ÖREG MARTIN SZAKÁLLA

Martin bácsi vén volt,
mégis vig maradt,
száz évet leélt úgy,
mint a tölgy s a makk.
Hófehér szakálla:
tisza patyolat.

Százéves korában
hunyta le szemét,
elterült az ágyon —
rajta szerteszét
lepleként szakálla —,
s azzal már nem élt.

Éjente azóta
holdvilág alatt
fényes sírban alszik
Martin álmokat:
mondják, hogy szakálla,
melyből fény fakad.

TUNA ROG

Tuna Rog — már a neve is kacagtat —:
 ki csak hallotta őt, az nevetett;
 úgy szított kedvet, mint kovács tüzet;
 telekbe fűtta melegét nyaraknak.

Oly lagzi nem akadt, mely őt ne várja,
 elsőbb volt ő, mint a harmonikás,
 mert jobban ízlett, mint a paprikás,
 Tuna Rog mindenféle adomája.

Ha ünnep, aratás, szüret, ha bármi,
 hogy jókedvű legyen, ő híva volt;
 s ha ültek gyászolók halotti tort,
 mindig tudott vidító szót találni.

Az igazságot váltig szembemondta
 — nem tartott a faluban senkitől —,
 s ha tán ki neheztelve vette föl,
 abból is lett saját rovásra móka.

Ki sírja mellett jár, kacagja már csak,
 mert tréfa mind, mit benne földidéz.
 Ha egyszer sírból kelni lenne kész,
 nem volna vége ott a kacagásnak.

LÓ

Király se lépked, mint te, oly kevélyen,
 s oly ékes, mint a farkad, nincs palást;
 ily sörénydiszt leány nem hord fejében,
 s ily fürge táncot tőle sose látsz.

Ki még, kit így nem tarthat semmi féken?
 Ki ily megejtő módra hajt nyakat?
 Nincs hős, nyerítve lelkesen s keményen,
 ki vad tusán ily bőszt vágtába csap!

És párja nincs dühödnek, ha haragszol,
s nyomodban mennydörgés, vihar rohan,
s szilaj patád tüzes villámokat szór.

S ha egyszer megtorpansz tajtékosan —
királyi termeted majd dús aranyba
busásan szőtt ezüstpalást takarja.

BIKA

E higgadt, félelmes erő az árva
földé: akár a hegyerinc, a bérc.
Láttán heves földindulást remélsz,
s majd kráterén dübögve dől a láva.

Acélos izmok roppant garmadája
busás, mint földmély, melyben nyugszik érc;
a föld fia: ha bős, bomolni kész,
s ha termő csökje leng, keményen állva.

Nem moccanhatsz előle sehova,
bénán magad tudod megadni csak
e főnek, melyben szunnyad Jehova:

az orrcimpáin olykor láng kicsap,
és sűrű füstnyalábot fúj tova. —
Bika: az Ószövetség otthona . . .

A DACOS GARABONCIÁS

Az „öreg róka”, dacos garabonciás,
világcsavargó diák: ő és senki más
nem látta, hogy a május veszve, s hunyta fáj —
s keserűn megeredt a könnye, mint a KAJ.

Éj sziklamód s virrasztás, mint a tölgy, nyomasztott
horvátot, jobbágyot, diákot és parasztot.
Örök betegség, örökké hitvány halál,
s a hajnal hozzánk többé el sosem talál.

Futván a földtől, melynek éje nagy,
futván bitótól — otthont odahagyj,
hogy majdan fényesen hazatalálj.

Légy tűzvész, lázadás szítója, kürtös!
Annak, kit horvát földön sorsa üldöz —
KAJ: átok; eb ura fakó a KAJ.

ELŐKELŐ KEZEK

E KAJ-t, az édest, zagorjei kastély
szülte, nem csavargó-mocsok, paraszt-mély.
A lelke rezedá. Finom, akár hab.
A hangjai, mint bögön, muzsikálnak.

Előkelő könnyek, sok úri sóhaj.
(Mi nem vegyül a durva póri szóval!)
Finom ízlésű szemnek: gyolcsa-tiszta
ing, pántlikák, selyem, kalapka, csizma

és parkok, hintók, ezüst, porcelánok.
Nemes gyász és nem élc, otromba, álnok;
káromló szó, szitok hozzá nem ér el.

Mínthogyha szólna könnyű, édes ének:
éreztem érintését puha kéznek;
bús parasztasszony itatott tejével.

PETRICA KEREMPUH

Örök sötétség. Fönt, alatt, akárhol,
csupán a szikrás kínzókén világol;
lenn nyúzott emberbőr, ott fönn bitófa.
Tüzesen s vérrel szirmot bont a rózsa.

Veronikától nem kellett a kendő
véres képét Gubecnak illetendő:
kínjáról híven mondja a panaszt el
sok mása országszerte: a parasztféj.

Hol feketék a nappalok s az estek,
bitó alatt üvöltenek, sírnak, esdnek
tambura mellett: vége nincs a jajnak.

Dühét kiönti mind, és ontja könnyét:
bitó alatt a halált kiröhögték.
És fölrettentek gyászfekete varjak.

TÚRI Gábor fordítása